PRAKTISCH STAPPENPLAN

INREGELEN ZORG IN ONDERWIJSTIJD

Van

VERKENNEN

Data inventariseren, data analyseren
én inzichten creëren & prioriteren

naar

BETREKKEN

Inrichten van samenwerking

tot

IMPLEMENTEREN

Ontwikkeling en implementatie in de praktijk
én borging en bestendiging

Stichting Onderwijsconsulenten

OVERZICHT CREËREN ÉN SAMENWERKING VERSTERKEN

Kinderen en jongeren met complexe ondersteuningsbehoeften hebben baat bij een sterke, gezamenlijke aanpak. Dat vraagt om goede inzichten, heldere communicatie en samenwerking tussen betrokkenen in en rondom scholen, waaronder ouders samenwerkingsverbanden, gemeenten, uitvoerders Wlz en jeugdhulporganisaties.

Hoe staat het er bij jullie voor met Zorg in Onderwijstijd (ZiO)? Wie zijn de sleutelspelers die je moet betrekken? En hoe werk je als regio stapsgewijs toe naar integrale ondersteuning voor kinderen en jongeren die dreigen vast te lopen of zijn vastgelopen vanwege een specifieke onderwijs- en/of ondersteuningsbehoefte?

Praktisch stappenplan

Dit document biedt een praktisch stappenplan voor het inregelen van ZiO. De zes stappen zijn ontwikkeld én beproefd in de praktijk. ook bevatten ze concrete tools die door de Zorgarrangeurs worden ingezet en die eventueel zelf ingezet kunnen worden.

Het doel

Overzicht creëren en de samenwerking tussen scholen en hun ketenpartners in een specifieke regio waaronder, onderwijspartners, ouders, zorgpartners en gemeenten te versterken. Dit leidt tot continuïteit in de leerlingenzorg, minder versnippering, minder werkdruk, een gedeelde werkwijze en een stevige basis voor duurzame regionale samenwerking.

Wat is Zorg in Onderwijstijd (ZiO)
Met het project ZiO willen de ministeries van OCW en VWS de financiering van de zorg in het (speciaal) onderwijs vereenvoudigen. Doel daarvan is ouders en scholen minder te belasten met verschillende wet- en regelgeving bij het aanvragen van de zorg.

Lees hier verder.

Voor wie?

Dit stappenplan is in de praktijk ontwikkeld, op basis van ervaringen binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs. Het is bedoeld voor professionals die werken op het snijvlak van onderwijs en jeugdzorg en is breed toepasbaar. Per stap kan de regiehouder verschillen.

Hoe gebruik je het?

Elke school en zijn regio is anders. Soms is er al veel informatie beschikbaar, soms moet er nog veel worden opgehaald. Ook de betrokken partijen en de mate van samenwerking kunnen sterk verschillen. Daarom is het belangrijk om het stappenplan niet als een vast stramien te zien, maar als een flexibel hulpmiddel dat je kunt afstemmen op de lokale situatie.

Bekijk per stap

- Wie zijn de logische regiehouders en betrokkenen op dit moment?
- Wat is ieders rol en taak?
- Wat is er al beschikbaar aan informatie, afspraken of werkwijzen?
- Wat ontbreekt nog en moet worden opgehaald of ontwikkeld (via beschikbare tools)?
- Wat zijn de belangrijkste inzichten, en welke inzichten overstijgen de eigen handelingsruimte en bieden waarde voor bredere toepassing binnen de ZiO samenwerking?

Door per stap deze vragen te stellen, ontstaat er een aanpak op maat die recht doet aan de lokale context én bijdraagt aan een gezamenlijke, integrale werkwijze. Zo wordt het stappenplan een praktisch hulpmiddel dat helpt om overzicht te creëren, samenwerking te ver-sterken en gericht toe te werken naar het inregelen van collectieve ZiO.

Tijdsinvestering

Op basis van de ervaringen van Zorgarrangeurs blijkt dat het succesvol doorlopen van alle fasen in dit traject doorgaans meerdere jaren aan ondersteuning vraagt.

- Fase 1 (Verkennend) & Fase 2 (Betrekken) – haalbaar binnen 1 jaar.
- Fase 3 (Implementeren) - een langere doorlooptijd nodig om duurzame resultaten te realiseren en structurele inbedding te waarborgen.

Disclaimer

Dit stappenplan is werkende weg ontwikkeld door de onafhankelijke Zorgarrangeurs. Het is bedoeld als instrument dat andere professionals kunnen gebruiken om vergelijkbare trajecten te doorlopen. Tegelijkertijd is het belangrijk te onderkennen dat de rol van de Zorgarrangeur – met specifieke expertise op zowel inhoud als proces – een cruciale en niet zomaar vervangbare factor is in het succes van deze aanpak.

AAN DE SLAG!

FASE 1: VERKENNEN

Analyse en voorbereiding om de situatie in kaart te brengen, knelpunten te identificeren en betrokken partijen te verkennen.

Stap 1. Data inventariseren
Stap 2. Data analyseren
Stap 3. Inzichten creëren & prioriteren

FASE 2: BETREKKEN

Vertalen naar praktijk en samenwerking organiseren, door afspraken en structuren vast te leggen voor een effectieve uitvoering.

Stap 4. Inrichten van samenwerking

FASE 3: IMPLEMENTEREN

Implementatie en borging, de gemaakte afspraken in de praktijk brengen en duurzaam verankeren via een pilot, experiment of onderwijs-zorgarrangement (OZA).

Stap 5. Ontwikkeling en Implementatie in de praktijk
Stap 6. Borging en bestendiging

FASE 1: VERKENNEN

Stap 1. Data inventariseren

Doel
Inzicht krijgen in de regio, ondersteun- en zorgbehoefte van groepen leerlingen en bestaande (financiële) beleidskaders.

Regiehouders & betrokkenen
Directie of afdelingsleider van een school met inhoudelijke ondersteuning zoals intern begeleider of orthopedagoog, in samenwerking met sleutelfiguur (bijvoorbeeld Zorgarrangeur, projectleider en/of regiovertegenwoordiger).

Wat te doen
Verzamel data over leerlingaantallen, ondersteuningsvragen, beleidsdocumenten en financieringsbronnen.

Tools om te gebruiken
SCREENINGSDOCUMENT
Een praktisch hulpmiddel om systematisch zicht te krijgen op de zorgbehoeften binnen een school. Door middel van een gestructureerd Excelbestand met thematische vragen, biedt het document inzicht in de aansluiting tussen de ondersteuningsbehoefte van leerlingen en de bestaande onderwijs- en zorgstructuren.

Om het screeningsdocument goed in te vullen en nog beter zicht te krijgen:

Tabblad 1: Overzichtskaart van onderwijs- en zorgpartners en gemeenten (algemene informatie)
- Pak een flip-over en breng alle betrokken partijen rondom de school, zoals samenwerkingsverbanden (waarvan het schoolbestuur en de leerlingen met een beschikking deel uitmaken), betrokken gemeenten, jeugdhulpregio's (inclusief centrumgemeente), en het zorgkantoor in beeld.
- Wie ontbreken mogelijk nog?
- Wat zijn de verhoudingen?

Tabblad 2: Logboek (Beschrijving Zorg & Ondersteuning)
- Vul dit logboek in om een gedetailleerd beeld te verkrijgen van de dagelijkse zorgtaken binnen school.

Tabblad 3: Cirkel van Ondersteuning
(Leerlingen met Zorg & Ondersteuning)
- Vul deze Cirkel van ondersteuning in, om zowel factoren die een rol spelen bij de leerling in het onderwijs alsook thuis, in de vrije tijd, en mogelijk ook in de hulpverlening/ zorg in een overzicht bij elkaar te zetten.

Resultaat
Een feitelijk overzicht van de relevante omgeving, partijen en beschikbare middelen.

FASE 1: VERKENNEN

Stap 2. Data analyseren

Doel
Zicht krijgen op de context, structuur en middelen in een school en regio als het gaat over visie en uitvoering van ZiO. En daarbij inzicht krijgen in waar beleid en praktijk niet aansluiten en wat een groep leerlingen van een school echt nodig hebben om het onderwijs te kunnen blijven volgen.

Regiehouders & betrokkenen
Directie of afdelingsleider van een school met inhoudelijke ondersteuning zoals intern begeleider of orthopedagoog, in samenwerking met sleutelfiguur (bijvoorbeeld Zorgarrangeur, projectleider en/of regiovertegenwoordiger).

Wat te doen
Analyseer de verzamelde data om kansen in beeld te brengen op:

- Verschil tussen onderwijs- en zorgvragen.
- Ondersteuningsbehoeften die de basis overstijgen en voor een groep leerlingen aan de orde is.

Tools om te gebruiken

SCREENINGSDOCUMENT

Bespreek per tabblad uit het screeningsdocument de resultaten en link deze aan elkaar.

Tip: maak een extra tabblad (analyse) aan in het screeningsdocument en werk daar de verschillende gegevens uit met bijv. draaitabellen.

SAMEN IN GESPREK OVER CIJFERS

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) ontwikkelde de tool Samen in gesprek over cijfers als leidraad voor beleidsmedewerkers van gemeenten, samenwerkingsverbanden en jeugdzorgaanbieders. Deze tool ondersteunt bij het voeren van betekenisvolle gesprekken op basis van cijfermatige inzichten.

Resultaat
Gedeeld beeld van knelpunten en duidelijkheid over groep leerlingen met specifieke zorg-ondersteuningsbehoefte waarvoor een persona opgemaakt kan worden voor verdere planvorming (zie volgende stap).

FASE 1: VERKENNEN

Stap 3. Inzichten creëren en prioriteren

Doel
Bepalen voor welke groepen leerlingen het belangrijk is om de inzichten uit te werken en een gezamenlijke taal met de betrokken partners te ontwikkelen.

Regiehouders & betrokkenen
Directie of afdelingsleider van een school met inhoudelijke ondersteuning zoals intern begeleider of orthopedagoog, in samenwerking met sleutelfiguur (bijvoorbeeld Zorgarrangeur, projectleider en/of regiovertegenwoordiger).

Wat te doen
- Bepaal aan de hand van de analyse van het screeningsdocument welke groep(en) leerlingen er extra ondersteuning nodig hebben.
- Beschrijf de ondersteuningsbehoeften van deze groep(en) helder en creëer een gedeelde taal tussen scholen, samenwerkingsverbanden, zorginstellingen en gemeenten.

Tools om te gebruiken
PERSONA'S
- Beschrijf in dit persona template de ondersteuningsbehoeften van een groep leerlingen. Vind hier ook de handleiding.

Tip: Heb je meerdere persona's? Bundel ze tot een handige waaier die je makkelijk kunt meenemen en gebruiken tijdens gesprekken.

Resultaat
Een heldere beschrijving van de ondersteuningsbehoeften van een of meerdere groepen leerlingen en een gedeelde taal tussen scholen, samenwerkingsverbanden, zorginstellingen en gemeenten. Dit voorkomt miscommunicatie en vergemakkelijkt de samenwerking.

FASE 2: BETREKKEN

Stap 4. Inrichten van samenwerking

Doel
Om effectief toe te werken naar een gewenste situatie binnen ZiO, is het essentieel om alle relevante ketenpartners al in een vroeg stadium te betrekken. Het doel is om gezamenlijk een gedeeld beeld te vormen, bewustwording te creëren en betrokkenheid te stimuleren.

Regiehouders & betrokkenen
De sleutelfiguur (bijvoorbeeld Zorgarrangeur, projectleider en/of regiovertegenwoordiger). zorgt dat alle lijnen in deze stap bij elkaar komen.

Wat te doen
- Zet hiervoor een projectgroep op met betrokkenheid vanuit minimaal school, samenwerkingsverband(en) en gemeente(n). Op maat kunnen hier andere ketenpartners aan worden toegevoegd.
- Werk samen/onderling aan beeldvorming en bewustwording bij alle beoogde ketenpartners, op beleids- en bestuurlijk niveau.
- Verdeel taken en verantwoordelijkheden.

Tools om te gebruiken

GESPREKSMAP
De Gespreksmap van het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) is een praktische tool om het gesprek te ondersteunen tussen ouders, onderwijsprofessionals, zorgaanbieders en gemeenten over de zorg en ondersteuning voor kinderen met een (meervoudige) beperking in het onderwijs.

SAMEN IN GESPREK OVER CIJFERS
Het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) ontwikkelde de tool Samen in gesprek over cijfers als leidraad voor beleidsmedewerkers van gemeenten, samenwerkingsverbanden en jeugdzorgaanbieders. Deze tool ondersteunt bij het voeren van betekenisvolle gesprekken op basis van cijfermatige inzichten.

Resultaat
Een projectgroep, waarin de verantwoordelijkheden en taken zijn verdeeld, die gezamenlijk ZiO gaat ontwikkelen voor alle betreffende leerlingen met een ondersteuningsbehoefte van de school. Binnen onderwijstijd.

FASE 3: IMPLEMENTEREN

Stap 5. Ontwikkeling en Implementatie in de praktijk

Doel
Van informeren naar co-creëren met elkaar om ZiO zo goed mogelijk in te richten voor alle betreffende leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. Hierbij is draagvlak op uitvoerend-, beleids- en bestuurlijk niveau essentieel.

Regiehouders & betrokkenen
De speciaal opgezette werkgroep (zie stap 4). Hierin kan bepaald worden wie de regiehouder wordt. Voorwaarde is dat de regiehouder gefaciliteerd wordt om deze rol goed te kunnen vervullen.

Wat te doen
- Zet collectieve ZiO in beginsel op als pilot.
- Formuleer SMART doelen.
- Ga aan de slag met de doelen.
- Verbind theorie en praktijk via lerende netwerken, casuïstiekbesprekingen en regionale uitwisseling.
- Plan evaluaties in op uitvoerend -, beleids- en bestuurlijk niveau en zorg hierbij voor samenhang (zie stap 6).

Tools om te gebruiken
Gespreksmap (Nji)
Samen in gesprek over cijfers (Nji)

Resultaat
Minimaal een projectvoorstel voor een ZiO pilot, die daarna in gang wordt gezet, met draagvlak op uitvoerend-, beleids- en bestuurlijk niveau.

FASE 3: IMPLEMENTEREN

Stap 6. Borging en bestendiging

Doel
Verankering in beleid, structuur en cultuur van zorg- en onderwijsinstellingen en gemeenten. Hierbij is draagvlak op uitvoerend-, beleids- en bestuurlijk niveau essentieel.

Regiehouders & betrokkenen
De regiehouder binnen de speciaal opgezette werkgroep (zie stap 4).

Wat te doen

- Tijdens vooraf bepaalde evaluatiemomenten kan worden beoordeeld of bestendiging/ borging gerechtvaardigd is. Zo ja, welke mogelijke bijsturing is dan gewenst

  Evaluaties moeten in samenhang op uitvoerend-, beleids- en bestuurlijk niveau gebeuren. Een breed draagvlak blijft gedurende het gehele traject belangrijk.
- Zorg ervoor dat de gemaakte afspraken schriftelijk goed worden vastgelegd.
  De vorm is afhankelijk van de context en voorkeuren betrokkenen.

"Door samen te blijven evalueren en te verbeteren, creëren we een ondersteunende omgeving waarin elke leerling kan floreren."
Zorgarrangeurs

Resultaat
Op basis van de gemaakt afspraken, structurele ondersteuningen voor de groep leerlingen met extra ondersteuningsbehoeftes binnen de school.

Belangrijk:

- Om structurele evaluatiemomenten te blijven inplannen en daarmee draagvlak te blijven houden op uitvoerend –, beleids- en bestuurlijk niveau.
- Het succes is afhankelijk van de betrokken personen. Zorg daarom voor een goede overdracht en opvolging bij mogelijke wisseling van contactpersonen.

Rol Zorgarrangeurs
Dit stappenplan, met bijbehorende tools is werkende weg ontwikkeld door de Zorgarrangeurs en is gebaseerd op het inventarisatiekader van DSP Oberon.

De Zorgarrangeurs van Stichting Onderwijsconsulenten adviseren sinds 2020 (V)SO-scholen (cluster 3 en 4) over samenwerkingsvraagstukken en bekostigingsvraagstukken van noodzakelijke zorg in het onderwijs. In de periode 2023 en 2024 zijn hier ook Cluster 1 en 2, SBO-scholen en een schakelvoorziening aan toegevoegd.

De Zorgarrangeurs ondersteunen de scholen en de betrokken ketenpartners op maat bij het zo regelarm en collectief mogelijk organiseren van ZiO binnen de bestaande stelsels. De Zorgarrangeurs hebben een schat aan ervaring met vraagstukken rond ZiO en met individuele casuïstiek in de tweede lijn. Op basis daarvan kennen zij de belemmeringen van de huidige wet- en regelgeving van ZiO in de praktijk en de gevolgen hiervan voor scholen, leerlingen en ouders. De Zorgarrangeurs ondersteunen en adviseren de scholen en de betrokken ketenpartners vanuit een onafhankelijke positie en nemen daarbij de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen als uitgangspunt.

Sinds de start is veel kennis en ervaring opgedaan. In samenwerking met verschillende uitvoeringspartijen zijn waardevolle inzichten verzameld. Deze inzichten, informatie en expertise kunnen regio's helpen die aan de slag zijn met ZiO of inspiratie zoeken voor verdere doorontwikkeling.

De kern van hun werk ligt bij zicht op zorg in onderwijs krijgen in samenspraak met scholen en de betrokken ketenpartners. Hiervoor hebben zij diverse tools ontwikkeld, welke terug te vinden zijn in dit stappenplan. Voor advies en ondersteuning mail naar Zorgarrangeurs@onderwijsconsulenten.nl.

Platform Zorg in Onderwijs Inzicht: van elkaar leren over zorg in onderwijstijd
Wil je collega professionals uit het onderwijs- en jeugdzorgsysteem ontmoeten? Digitaal ervaringen delen en direct advies van anderen uit het veld ontvangen? Toegang krijgen tot nuttige documenten, hulpmiddelen en best practices om tot nieuwe ideeën en oplossingen te komen? Word dan nu lid van de levendige online community Zorg in Onderwijs Inzicht. Hoe? Klik hier.

Zorg in Onderwijs Inzicht is een initiatief van Zorgarrangeurs, onderdeel van Stichting Onderwijsconsulenten, in samenwerking met het Platform Vakmanschap Jeugdprofessionals. Zorg in Onderwijs Inzicht is als subgroep te vinden op het Platform Vakmanschap Jeugdprofessionals.

PRAKTISCH STAPPENPLAN

INREGELEN ZORG IN ONDERWIJSTIJD

VERKENNEN

Data inventariseren, data analyseren
én inzichten creëren & prioriteren

BETREKKEN

Inrichten van samenwerking

IMPLEMENTEREN

Ontwikkeling en implementatie in de praktijk
en borging en bestendiging

Stichting
Onderwijsconsulenten